

В І Д Г У К

**офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора кафедри психології
ЯШНИК Світлани Валеріївни**

**на дисертаційне дослідження КЛПІ Юлії Володимирівни
«Професійна підготовка майбутніх економістів банківської справи
для підприємницької діяльності»,**

**на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Актуальність дисертаційного дослідження та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Перехід нашої країни до ринкової економіки висуває актуальну проблему сучасності - формування готовності майбутніх фахівців до адаптації в умовах соціально-економічного життя, що змінюється. Ця проблема може бути вирішена тільки за умови розвитку у майбутніх фахівців здатностей до підприємницької діяльності, яка забезпечить досягнення реальних успіхів в будь-якій сфері професійної діяльності. Банківська діяльність вважається одним із значущих видів підприємницької діяльності, яка прямо впливає на стан економіки країни, від ефективності здійснення банківської діяльності залежить можливість подальшого подолання економічної кризи. Від надійного та ефективного функціонування банків залежить також і ефективність розвитку всіх галузей господарства нашої держави. Відтак підвищення рівня професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності є необхідною умовою успішної реалізації поставлених перед вищою школою освітніх завдань.

В умовах ринкової економіки особливого значення набуває вища економічна освіта. Оскільки модернізація економічних відносин, утвердження ринкових принципів господарювання є основою всіх суспільних і соціальних перетворень, підготовка майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності набуває особливої актуальності.

Дослідження виконано відповідно до теми зведеного плану НДР сфери освіти «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (ДРК № 0117U004914) та «Теорія і технологія навчання у системі професійної освіти» (ДРК № 0115U000552).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 11 від 23 лютого 2016 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі

Актуальність дослідження першоджерельності із вітчизняної та зарубіжної теорії, методики та практики професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи дає підстави для конкретизації наукових суперечностей, а саме між: державними вимогами щодо підготовки конкурентоспроможних економістів банківської справи та недостатнім рівнем їх фахової компетентності для економічної безпеки підприємницької діяльності; соціо-економічним замовленням щодо модернізації освітньо-наукового процесу зі традиційним науково-методичним забезпеченням професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи та необхідністю європеїзації, транскордонної імплементації систем освіти, науки та інноватики; класичною методикою організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки та неузгодженістю її змісту у чинних програмах змістових освітніх модулів згідно глобальних викликів економічної безпеки.

Об'єктом дослідження було обрано освітньо-науковий процес професійної підготовки майбутніх економістів у ЗВО.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад, розробленні та експериментальній перевірці моделі та методики організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів для підприємницької діяльності у закладах вищої освіти.

Цілком виправданим є використання для вирішення визначених завдань і перевірки його вихідних припущень комплексу теоретичних та емпіричних методів дослідження. Одним з основних методів був педагогічний експеримент (етапи – діагностико-мотиваційний, скринінговий, констатувальний, формувальний, результативний); методи сценарію; методи евристичні та формально-логічного аналізу процедур і методичних засад експертного оцінювання обґрунтованої, розробленої моделі для становлення каузальності.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній табличні матеріали. Рівень апробації результатів дослідження є також належним і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівнів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується результатами дослідження, проведеного дисертантом, і загалом не викликає сумніву.

Архітектоніка презентованої роботи є виправданою, що відповідає обраному векторові наукового пошуку, й дозволяє не лише простежити

логічність й змістовність розв'язання поставлених завдань, але й засвідчує виважений підхід автора до окресленої проблеми.

Більш детальне вивчення результатів дослідження Кліпи Ю.В. засвідчило наступне. Аналіз тексту дисертації дає підстави для висновку щодо логічності викладу провідних її позицій, які відзначаються достовірністю. Структура її представлена вступом, трьома розділами, висновками до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує 272 найменування.

Аналіз роботи Кліпи Ю.В. умотивовує до твердження, що понятійне поле дослідження в цілому продумане й представлено, що й забезпечило можливість оптимального визначення стратегії наукового пошуку, а також його ефективної реалізації.

Схвальним є те, що дисертантом опрацьовано значний обсяг літературних джерел (вітчизняних і закордонних) з різних галузей наукового знання. Це, безумовно, сприяло ґрунтовному вивченню проблеми формування компетентності для підприємницької діяльності майбутніх економістів у закладах вищої освіти і визначенню шляхів побудови системи її формування.

У вступі дослідницею кваліфіковано виявлено й обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, основні напрями дослідження, джерельну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів; наведено дані про впровадження та апробацію одержаних результатів, що дозволяє охарактеризувати науково-понятійний апарат як продуманий і обґрунтований.

У *першому розділі* «Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх економістів для ефективного забезпечення банківської справи» на основі інституційного та системного аналізу дисертанткою здійснено системний аналіз підходів та принципів організації професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи з компетентностями для підприємницької діяльності. Відзначимо як позитив те, що результати аналізу досягнуто завдяки підбору системи парадигмально-превалюючих підходів: пізнавально-діяльнісного, ситуаційного, сценарного, підхід до виміру та зниження бідності, прийняття управлінських рішень, програмно-цільового, компетентнісного.

Належно обґрунтовано положення, згідно яких організація освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів для підприємницької діяльності у ЗВО здійснюватиметься на основі принципів, що обумовлюються особливостями їх професійної діяльності (інформаційно-діяльнісний, наукового пізнання, управління якістю, раціональної організації управління, розробки програм).

Імпонує вмотивований підхід здобувачки до розкриття смислового поля концептів дослідження. Зокрема аналіз масштабів стану бідності концентрується у понятті «депривація», яке визначає суспільне становище особистості в силу його соціально-сімейних, пізнавально-інтелектуальних, психоемоційних, генетично-фізичних, духовних, когнітивно-сенсорних норм та відхилень), що пов'язується з основоположним парадигмально-превалюючим підходом виміру та зниження бідності.

Схвальним є те, що економічну безпеку дисертантка розглядає у площині державної системи регулювання комплексу заходів уповноважених державних органів, які виступають гарантами національної безпеки економічних пріоритетів, забезпечують добробут і задоволення соціо-економічного замовлення суспільства без порушення норм права щодо сталості меж витривалості (до зовнішніх та внутрішніх загроз) суспільних систем на встановлених рівнях управління та регулювання, а також у просторово-часовому вимірі.

У фокусі особливої дослідницької уваги здобувача наголошується на необхідності професійного формування майбутніх фахівців у сфері загальної та прикладної економіки в умовах глобалізації. З огляду на це, дисертантка наголошує на актуальній проблемі сьогодення – підготовці економістів банківської справи нового типу з урахуванням принципів сервісу соціо-економічного обслуговування підприємництва різноманітних форм власності, ринкового ціноутворення, договірних взаємин між суб'єктами господарювання, обмеження державного регулювання бізнесу; характеризується гнучкістю, імплементацією міжнародним стандартам і правовим регулюванням.

Наведена авторкою структурно-логічна схема соціально-економічного замовлення на підготовку майбутніх економістів банківської справи зорієнтованих на критерії, індикатори та механізми економічної безпеки щодо стратегічного управління соціально-економічним розвитком, прикладну економіку, економічну безпеку та бізнес аналітику, соціальну економіку та безпеку, на нашу думку, наочно демонструє їх наскрізність у ракурсі набуття компетентності для підприємницької діяльності.

Дисертанткою виокремлена специфіка професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності» – це складний науково-методологічний комплекс організації освітньо-наукового процесу обумовлений семантикою: цільового призначення ЗВО у типах організації, видах спрямування та на рівнях організаційно-управлінської взаємодії з партнерами (внутрішніми та зовнішніми); особливостей задоволення соціо-економічного попиту суспільства та галузей за економічними видами діяльності

у банківському обслуговуванні підприємців в різних функціональних та структурно-організаційних категоріях (індивідуальних, корпоративних, асоціативних, консорціумних – регіональних, національних, транснаціональних та транскордонних); категорій функціональних груп здобувачів освіти в сфері загальної (бухгалтерський облік, організація виробництва, фінанси та кредит, банківська справа та страхування, підприємництво, торгівля та страхова діяльність, економіка підприємств, бізнесу, підприємницько-комерційної діяльності, кадрового менеджменту, інформаційно-телекомунікаційного сервісу та програмування) та прикладної (біоекономіки та природокористування, екологічного та природозаповідного аудиту, аграрного бізнесу та агротрейдингу, урбоекономіки, економіки рекреаційної та дозвіллевої діяльності, туризму та готельно-ресторанного бізнесу) видів економіки та їх банківського обслуговування (державних та кооперативних банків, банківських операцій та послуг, особливостей організації банківських систем, координації НБУ, регламентів розрахунково-касових операцій, особливостей фінансового та комерційного кредитування, процедур та операцій немонетизованих ресурсів банківського забезпечення (включаючи лізингові та іпотечні), банківського регулювання валютообігу, інноватики (в першу чергу інформаційно-комунікаційної та мережевої) та банківського маркетингу) спрямованих на забезпечення національної безпеки, в цілому, та економічної безпеки, зокрема, для забезпечення стратегічного управління соціально-економічним розвитком через системний аналіз якості та бізнес-аналітику (міжнародну, підприємств, цифрову економіку та кібернетику).

Позитивних відгуків заслуговує другий розділ «Методика організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності». Відзначимо ґрунтовний підхід авторки до опису *моделі організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів*, що містить організаційно-цільовий, методично-організаційний, змістовно-методологічно-дидактичний, результативний блоки, а також визначення всіх компонентів та етапів реалізації у визначених педагогічних умовах.

Організаційно-цільовий компонент моделі включає стратегічну мету соціально-економічного замовлення – удосконалення професійної підготовки висококваліфікованих економістів банківської справи для підприємництва; завдання процесу професійної підготовки – теоретично обґрунтувати та методично забезпечити синхронізацію компонентів освітньо-наукового процесу на принципах академічної доброчесності, мобільності та соціального виміру забезпечення добробуту усіх учасників та зацікавлених сторін задля позитивної

динаміки сформованості компетентності для підприємницької діяльності на засадах економічної безпеки банківської справи у майбутніх фахівців – здобувачів освіти у ЗВО; а також принципи, підходи та функції.

Методично-організаційний компонент – методи, форми, засоби (методика організації освітньо-наукового процесу) та механізми формування компетентності для підприємницької діяльності на засадах економічної безпеки у майбутніх фахівців через удосконалення стратегічного управління соціо-економічним розвитком систем (механізм державний та його платформа, регіональний механізм (складові – системний моніторинг якості, об'єктивність статистики, прогнозування та моделювання стану та розвитку систем), функції економічної безпеки, напрями політики нацбезпеки).

Змістовно-методологічно-дидактичний компонент передбачає врахування системного освітнього модуля щодо формування економічної безпеки для підприємництва у банківській справі в сферах: системний аналіз якості економічної безпеки (економіка – бухгалтерський облік, організація виробництва, інформаційно-цифрових технологій, підприємств та управління якістю, міжнародна, підприємництво, торгівля та біржова діяльність); загальна та прикладна економіка (у галузях господарювання, природокористування та за цільовим призначенням – економіка природокористування та біоекономіка, агробізнесу та агротрейдингу, міста та урбаністики, готельно-ресторанної справи); соціальна економіка та фінансова безпека (управління персоналом, економіка праці, підприємницько-комерційної діяльності, бізнес-економіка, банківська та страхова справа); економічна безпека та бізнес-аналітика (кібернетика, цифровізація та програмування, зовнішньо-економічна діяльність) для стратегічного управління соціально-економічним розвитком.

Результативний компонент представлений критеріями (аксіологічно-мотиваційний, когнітивно-комунікативний, інноваційно-безпековий), рівнями (високий, достатній, середній, низький) та результатом (позитивна динаміка сформованості компетентності для підприємницької діяльності фахівців банківської справи на засадах економічної безпеки).

З урахуванням аналізу джерельної бази, методологічних підходів та сучасних принципів автором обґрунтовано *методику організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи* з компетентностями для підприємницької діяльності, яка обґрунтована у тріаді трактування: *як система синхронізованих методів, засобів, форм; як спосіб організації процесу професійної підготовки здобувачів освіти для галузей економіки; як академічний сервіс формування сприятливого середовища інтеграції освіти, науки й інноватики* шляхом забезпечення ефективності

організаційно-педагогічних умов. Представлена авторкою структура дає змогу охопити увесь процес професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи, якому властиві цілісність та конкретність підструктурних частин, наявність інтегративних зв'язків між ними, початок та кінцевий результат ефективності діяльності її архітектоніки у взаєминах внутрішньої синхронізації.

Заслуговують на схвалення й детально охарактеризовані здобувачкою організаційно-педагогічні умови, забезпечення яких спрямоване на вдосконалення професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи у контексті формування у них компетентності для підприємницької діяльності (*науково-методичне, організаційно-управлінське забезпечення; матеріально-технічний, інформаційно-телекомунікаційний потенціал мобільності та соціального виміру; якість складових академічної спадщини*). У зв'язку з цим особливу увагу привертають групи критеріїв та індикатори стану системи економічної безпеки, оцінка ефективності її функціонування.

Імпонує проведена здобувачкою детальна робота щодо виокремлення, аналізу і систематизації переліку компетентностей для підприємницької діяльності, що складають методологічну орієнтованість освітньо-наукового процесу на досягнення інтегральної релевантності навчання, якими є базові, визначальні, ключові та прикладні міждисциплінарні компетентності сформовані у майбутніх економістів банківської справи, що дозволило здійснити опис реалізації змістовно-методологічно-дидактичний блоку запропонованої моделі організації освітньо-наукового процесу.

Належно обґрунтовано положення, згідно якого полікомпетенційна підготовка економістів здійснюється на засадах теорії та методики професійної освіти з урахуванням компетентнісної підготовки; є інтегральною підготовкою в єдності економічних, педагогічних та управлінських наук і здійснюється з урахуванням інтересів національної та європейської освітніх систем на засадах стратегії соціо-економічного розвитку та гарантій економічної безпеки.

Окремої уваги заслуговує обґрунтований автором методологічний зміст професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи з компетентностями для підприємницької діяльності, що включає фундаментальні основи економічної безпеки держави в умовах економічної глобалізації та відкритості економіки та моделі її інноваційного формування.

З метою формування управлінської культури фахівців галузі авторкою проведена підготовча робота, що не може не викликати позитивного оцінювання, яка здійснювалася через корекцію і поглиблення змісту теоретичної і практичної підготовки фахівців галузі на різних освітніх рівнях.

Зокрема, заслуговує на схвалення і на подальшу практичну реалізацію розроблення освітньо-змістових модулів, програми спецкурсу курсу, а також використання комплексного поєднання різноманітних традиційних і інноваційних форм, методів навчання.

У третьому розділі дисертації дисертантка розкриває процедуру підготовки й проведення педагогічного експерименту з перевіркою ефективності розробленої моделі організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємництва. Окреслено етапи (діагностико-мотиваційний, скринінговий, констатувальний, формувальний, результативний етапи), методику педагогічного експерименту та його основні результати з їх обґрунтуванням.

Діагностико-мотиваційним етап полягав у встановленні мотивів майбутніх економістів невизначеного профілю професійних прагнень; скринінговий – ідентифікації базового компетентнісного рівня здобувачів освіти; констатувальний – визначенні компетентності за критеріями на рівнях за показниками сформованості фахової компетентності студентів експериментальних та контрольних груп; формувальним – щодо забезпечення, посилення перспективного професійного потенціалу завдяки запровадженій методиці організації освітньо-наукового процесу, науково-методичним розробкам; результативним – аналіз результатів експертного оцінювання.

Автором чітко визначені критерії й показники сформованості компетентностей для підприємницької діяльності у майбутніх економістів банківської справи, які всебічно охоплюють аспекти їх майбутньої професійної діяльності і мають ключове значення для подальших досліджень *аксіологічно-мотиваційним, когнітивно-комунікативним та інноваційно-безпековим критеріями* параметрального оцінювання. Відповідно до вказаних критеріїв та показників було визначено змістове наповнення рівнів сформованості компетентностей для підприємницької діяльності у майбутніх економістів банківської справи у тріаді: компетенції підприємництва, банківського обслуговування (справи) та загальної та прикладної економіки, які оцінено за низьким, середнім, достатнім, високим рівнями.

Результати експериментального дослідження, його кількісні і якісні показники, застосування різноманітних діагностичних методик підтверджують ефективність розробленої моделі організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємництва.

В цілому дослідно-експериментальну роботу можна вважати науково-достовірною і результативною, про що свідчить репрезентативність вибірки

респондентів (789 здобувачів освіти: експериментальна група – 394, контрольна група – 395).

Висновки дослідження є обґрунтованими. Виклад матеріалу в роботі є послідовний, виявляє науковий характер, має прикладне значення. Дисертація Кліпи Ю.В. засвідчує високий науковий світогляд дослідниці, володіння методами дослідження, обізнаність із літературними джерелами у зазначеній сфері.

Зміст автореферату Кліпи Ю.В. ідентичний до тексту дисертації, а наукові положення, висновки, рекомендації, що наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації. Отже, можна зробити висновок про наукову зрілість здобувачки, уміння досліджувати нею системні питання педагогіки, аналізувати й узагальнювати накопичений матеріал, формулювати висновки.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Кліпи Юлії Володимирівни є науково-прикладним комплексним дослідженням, в якому уперше сформульовано та теоретично обґрунтовано теоретико-методичні засади професійного формування компетентності для підприємницької діяльності у майбутніх економістів в освітньо-науковому процесі ЗВО орієнтованих на гарантування економічної безпеки банківської справи; розроблено та обґрунтовано структурно-логічну схему соціально-економічного замовлення на підготовку майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності; організаційно-педагогічні умови соціально-економічного спрямування професійної підготовки висококваліфікованих економістів; модель організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємництва; Удосконалено методику організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки економістів банківської справи для підприємницької діяльності; обґрунтовано, розроблено та верифіковано за експертною системою анкетування та бального оцінювання ефективність розробленої моделі.

У цілому робота Кліпи Юлії Володимирівни характеризується достатнім рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку. Важливим є те, що одержанню дисертанткою достовірних, обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу методів дослідження, зокрема:

загальні теоретичні – теоретико-методологічний аналіз наукової літератури з проблем структурування освітньо-наукового процесу професійної

підготовки майбутніх економістів для підприємницької діяльності; класифікація та систематизація теоретичних даних практично-корисного досвіду для встановлення особливостей підготовки; *спеціальні теоретичні методи аналізу* – аксіологічний та інституційний; системний, портфельний та причинно-наслідковий; проблемний; прогностичний та аналіз ефективності забезпечують досягнення цілей (теоретичних і методичних засад підготовки економістів; характеристики понятійно-категоріального апарату педагогічного дослідження, специфіки, підходів та принципів фахової підготовки, розробки методики та проектування моделі організації процесу, педагогічний експеримент, перевірка ефективності моделі та методики); *організації процесу підготовки за видами діяльності*: пізнавальної, навчально-дослідної, науково-методичної, випробувально-пошукової, технологічної, інструментально-практичної, стажування; *пізнавально-діяльнісні*: стимулювання, інтерактивно-ситуаційні, джерельності інформації, логіки пізнання та сприйняття, моніторингового контролю та самоконтролю, бінарні комбіновані; *емпіричні методи та методики дослідження*: діагностичний, спостереження, бесіди, інтерв'ювання, анкетування (закрите, відкрите, вибіркове); науковий експеримент (етапи – діагностико-мотиваційний, скринінговий, констатувальний, формувальний, результативний); статистичної обробки даних, що забезпечили достовірність результатів дослідницької діяльності.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів і рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

До переваг роботи можна віднести її безсумнівне практичне значення, яке полягає в створення методологічного базису для побудови ефективних моделей забезпечення якості вищої освіти. Положення та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані в наукових дослідженнях, при викладанні навчальних дисциплін та впровадженні освітньо-змістового модулю з «Економічної безпеки та державного регулювання якості банківського сервісу» та спецкурсу «Організація процесу професійної підготовки економістів» у різних напрямках професійної підготовки майбутніх економістів зі складовими системного аналізу якості економічної національної та міжнародної безпеки, бізнес-економіки та аналітики банківської справи, загальної та прикладної економіки, підприємницько-комерційної діяльності, соціальної економіки та фінансової безпеки банківської справи для стратегічного управління соціально-економічним розвитком держави та у транснаціональній взаємодії професійної підготовки економістів з метою розвитку підприємництва.

Основні положення та результати дослідження впроваджено у освітній процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (акт впровадження № 07-10/1286 від 10.01.2020 р.), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (довідка впровадження від 21 січня 2020 року № 01-23/18), Хмельницький інститут соціальних технологій ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (довідка впровадження від 28.01.2020 р. № 6/1), Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (довідка впровадження від 24.01.2020 р. № 106-68-031), Національний університет біоресурсів і природокористування України ВП «Ніжинський агротехнічний коледж» (довідка впровадження від 05 березня 2020 року №117/14), КЗПО «Обласний екологічно-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради (довідка впровадження від 24.01.2020 р. № 9/1), Класичний приватний університет (довідка впровадження від 12.01.2020 р., № 78/03).

Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені в дисертації, можуть бути впроваджені у освітній процес закладів вищої освіти і використані викладачами в системі професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Структура, будова, зміст, результати дослідження, основні висновки, що викладені в авторефераті відображають ключові позиції дисертації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження висвітлено у 24 публікаціях автора, серед них 7 статей у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки; 2 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних; 15 тез і матеріалів доповідей апробаційного характеру.

Вірогідність отриманих результатів забезпечена ґрунтовним аналізом значного обсягу інформаційних джерел, доцільно вибраними й використаними методами дослідження, репрезентативністю вибірки, підтверджена апробацією на наукових конференціях різного рівня, математично-статистичною інтерпретацією кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо дисертацій

Структура дисертаційного дослідження Кліпи Юлії Володимирівни зумовлена його змістом. Дисертація складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних

висновків, списку використаних джерел (272 найменування). Дисертаційна робота логічно структурована, а отримані наукові результати відображають методологічно правильну послідовність наукового пошуку автора.

Структура дисертації та обсяг основного тексту відповідають чинним вимогам до дисертацій. Назва роботи відповідає її меті, змісту теоретичної частини та експериментального дослідження. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертаційної роботи.

Автореферат відповідає змісту дисертаційної роботи. У ньому визначено сутнісні аспекти, основні положення й висновки. Рівень апробації є достатнім і підтверджується участю Кліпи Юлії Володимирівни у науково-практичних конференціях всеукраїнського й міжнародного рівнів.

Зауваження щодо змісту дисертації

Разом із високою позитивною оцінкою дисертаційної роботи, слід висловити такі дискусійні положення, зауваження та побажання:

1. Враховуючи принципи системного підходу до сучасних складних професій якими є професії банківської галузі, аналізуючи при цьому широкий діапазон спеціальних знань, умінь і навичок, на наш погляд, формування компетентності для підприємницької діяльності буде більш ефективним, якщо виділити психологічні характеристики та професійно-важливі якості майбутніх фахівців, які детермінують успішність даної діяльності.

2. Незважаючи на те, що дисертанткою досить ґрунтовно представлені методи дослідження вважаємо, що було б доречним дати більш детальну характеристику методичним процедурам діагностики, корекції і прогнозування формування компетентності майбутніх економістів, розроблених вітчизняними і зарубіжними авторами.

3. Вважаємо, що доцільним було б розмістити у тексті дисертації (зокрема у Розділі 3) деякі фрагменти навчальних занять з використанням освітніх інноваційних технологій з метою формування компетентності для підприємницької діяльності у майбутніх економістів.

4. Представлений освітньо-змістовний модуль у процесі професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи з компетентностями для розвитку підприємництва на засадах сталості передбачає значне кредитне навантаження, хоча ми усвідомлюємо інституційну, галузеву та адміністративну заангажованість навчально-педагогічного навантаження. В зв'язку з чим бажано було б розкрити подолання вищеперерахованих гальмівних чинників.

Зазначені нами зауваження носять дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок. Аналіз дисертації, автореферату й опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Кліпи Юлії Володимирівни «Професійна підготовка майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дослідження відповідає вимогам п.п. 9, 10, 2, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а також вимогам паспорта спеціальності, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри психології
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

С.В. Яшник

